

Nekaj se premika?

Problematiche slovenske narodne manjšine v Furlaniji - Julijski krajini ni omenil le ministrski predsednik Cossiga — o tem poročamo na drugem mestu — temveč se je v svojih programskih izjavah dotaknil tudi predsednik deželne vlade Furlanije - Julijske krajine Comelli. V tej zvezi je v programu nove vlade, ki se je predstavila deželnemu svetu v petek prejšnjega tedna, rečeno, da deželni odbor in nova večina v deželnem svetu, se pravi koalicija med Krščansko demokracijo, socialistično in republikansko stranko, potrjujeta obveznosti, ki so bile svoj čas sprejete glede vprašanja celovite zaščite slovenske narodne manjšine, in sicer v skladu s 6. členom republiške ustave in s 3. členom deželnega statuta. »Ker je za problematiko narodnih manjšin — nadaljuje program nove deželne vlade — pristojna država in ker je v tej zvezi osrednja vlada prevzela natančne obveznosti, se deželni odbor in deželna večina obvezujeta, da bosta ponovno posredovala pri osrednji vladi, da bi ta čimprej izoblikovala in predložila v odobritev zakonske predloge za celovito zaščito slovenske narodne manjšine.« »Deželni odbor in deželna večina — poudarja program — priznava, kako je napočil čas, da se odpravi težave in da se celotno vprašanje slovenske manjšine čimprej uredi, kar je tudi v duhu osimskih sporazumov. Slovenski manjšini je treba zagotoviti uživanje civilnih in demokratičnih svoboščin, vendar je za dosego tega cilja potrebna večja pripravljenost vseh.«

Iz izvajanj predsednika Cossiga in predsednika Comellija lahko sklepamo, da se nekaj premika, kar se tiče odprtih vprašanj slovenske manjšine v Italiji. Upoštevati je namreč tudi treba, da je prejšnji teden začelaasedati v Benetkah paritetna komisija, ki je bila ustanovljena v okviru širše komisije pri predsedstvu osrednje vlade v Rimu in v kateri je pet zastopnikov slovenske manjšine ter enako število predstavnikov pristojnih ministrstev. Ta ožja komisija, do ustanovitve katere je prišlo na zahtevo enotne slovenske delegacije, ki jo je pred kratkim sprejel ministrski predsednik Cossiga, bi morala do srede maja izoblikovati zakonske predloge za celovito zaščito manjšine, če se bodo seveda prej odstranile težave, zaradi katerih je delo širše komisije pri predsedstvu vlade svoj čas obtičalo na mrtvi točki.

Kako si slovenske manjšina zamišlja celovito zaščito, pa je jasno razvidno iz zakonskih predlogov, ki so jih sestavile Slo-

dalje na 2 strani ■

Predsednik Cossiga o narodnih manjšinah

V svojih programskih izjavah, ki jih je podal tako v senatu kot v poslanski zbornici, je ministrski predsednik Cossiga posvetil posebno poglavje trem deželam s posebnim statutom, v katerih živijo narodne in jezikovne manjšine. Predsednik vlade je najprej ugotovil, da poleg krščanske demokracije, socialistične in republikanske stranke sestavljajo novo parlamentarno večino tudi Južnotirolska ljudska stranka in oba parlamentarca iz Doline Aoste. Tem zastopnikom priznava nova vlada — je dejal Cossiga — enako dostojanstvo kot trem glavnim strankam nove večine.

Vlada — je nadaljeval predsednik Cossiga — namerava posvečati posebno pozornost specifičnim vprašanjem, ki se tičejo skupnosti, katere živijo v deželah s posebno avtonomijo.

Za Tridentinsko - Južni Tirol vlada potrjuje obvezo, da bo čimprej popolnoma izvedla statut, ki priznava obema pokrajinama v deželi posebno avtonomijo, pri čemer bo zlasti odobrila zakonske predpise, ki naj zagotovijo popolno enakopravnost vseh treh jezikov, se pravi italijanščine, nemščine in ladinščine, kot bo tudi uredila vprašanje upravnega sodišča ter vprašanja na področju šolstva. V tej zvezi bo vlada poskrbela, da bodo paritetne komisije pospešile svoje posvetovalno delovanje, nato pa bo ministrski svet ocenil predloge z namenom, da se najdejo rešitve, ki naj ob spoštovanju določil posebnega statuta zadostijo potrebam krajevnih skupnosti, kar je cilj, za dosego katerega se morajo vsi stalno in iskreno zavzemati. V tem smislu bo vlada poskrbela za prilagoditev zakona št. 23 iz meseca oktobra leta 1961 in ki

predvideva posebno doklado za poznavanje drugega jezika, s čimer bi morali tudi olajšati dostop do javnih služb.

Kar zadeva Dolino Aoste, si bo vlada prizadevala za ponovno in celovito spoštovanje posebnega statuta te dežele in ponovno ovrednotenje njenih odnosov z državo. Vlada se še posebej obvezuje — je dejal Cossiga — za popolno izvedbo posebnega statuta te dežele, kateri je treba takoj priznati vse njene pristojnosti. Poleg tega je treba ponovno proučiti finančne odnose, uresničiti prosto cono ter urediti tudi vprašanje naravnega parka.

V svojih programskih izjavah je ministrski predsednik Cossiga omenil tudi slovensko narodno manjšino v Furlaniji - Julijski krajini in v tej zvezi dejal, da namerava vlada ob sklepu dela posebne komisije in ob upoštevanju njenih predlogov izoblikovati organski ukrep za zaščito slovenske manjšine, in sicer v tesnem sodelovanju z deželo FURLANIJO - JULIJSKO KRAJINO. Manjšinska vprašanja — je naglasil predsednik Cossiga — so za vlado vprašanje omike, ki jih je treba urediti v skladnem razmerju med posebnimi in splošnimi pravicami. Pri tem moramo izhajati iz stališča, da je treba vsem, tako večinam kot manjšinam, zagotoviti enakopravnost pri uživanju pravic, saj je to prva naloga pravne države.

Ko je obravnaval zunanjepolitične probleme, je predsednik Cossiga naglasil, da si bo vlada prizadevala za okrepitev političnih in gospodarskih odnosov s sosednjimi in prijateljskimi državami, kot sta na primer Jugoslavija in Avstrija. Odnosi z

dalje na 2. strani ■

Nova pogodba med EGS in Jugoslavijo

»Pričelo se je novo obdobje v odnosih med Jugoslavijo in Evropsko gospodarsko skupnostjo«. Tako je v Beogradu 2. t. m. izjavil italijanski zunanji minister Ruffini kot trenutni predsednik ministrskega sveta skupnosti ob podpisu nove pogodbe med Skupnostjo in Jugoslavijo v Beogradu. Izrekel je tudi solidarnost Jugoslaviji v imenu Skupnosti v sedanjem težkem trenutku ob Titovi bolezni.

Ruffini je nadalje spomnil na helsinške dogovore vzhodnih in zahodnih držav o

varnosti in sodelovanju v Evropi, ki so omenjeni v uvodu pogodbe skupaj z beograjsko izjavo Skupnosti in Jugoslavije iz leta 1976. Nova pogodba — je dejal italijanski zunanji minister — pomeni začetek tesnega in učinkovitega sodelovanja na osnovi vzajemnega spoštovanja. Okrepljena bo vloga, ki pripada vsaki državi v duhu ključne listine v Helsinkih za sodelovanje in varnost v Evropi ter za ustvaritev bolj pravičnega gospodarskega reda v svetu.

(nadaljevanje na 6. strani)

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 20. aprila ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojani; 10.30 Nediški zvon, oddaja o Benečiji; 11.00 »Mali gusarji«, radijska igrice Miroslava Leban; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Glasba po željah; 15.00 »Okuole ognjišča — pred studentem«, snopić prafic in muzike naših judij; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 21. aprila, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Socialna problematika; 12.00 »Dvignjena zavesa«, gledališki trenutek doma in drugod; 13.00 Poročila; 13.20 Letošnja revija »Primorska poje«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okenice; »Zdaj pa zapojmo!«, 14.30 Roman v nadaljevanjih — Jože Pahor: »Serenissima« — 4. del. Dramatizacija: Desa Kraševic; 15.00 Glasbeni ping pong; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; Glasbeni drobiž; Kulturno pismo; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 22. aprila, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Goriške podobe; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Oddaja za otroški vrtec; 11.30 Človek in zdravje; 12.00 Kulturni dogodki in Četrtekova srečanja; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Odraslim prepovedano!; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 17.10 Mi in glasba; Mirko Mahnič: Igre o našem pesništvu: 6. »Neznani župančič«; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 23. aprila, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.45 Oddaja za prvo stopnjo osnovne šole; 11.30 Umetnost dobre kuhinje; 12.00 »Pod Matajurjan«, posebnosti in omika Nadiških dolin; 12.30 Melodije id vsepovsod; 13.00 Poročila; 13.20 Naši zbori; 13.40 Instrumentalni solisti; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Odprimo knjigo pravljic; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Jože Pahor: »Serenissima« — 5 in zadnji del, Dramatizacija: Desa Kraševic; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; Kulturne rubrike naših časopisov; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 24. aprila, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.45 Oddaja za drugo stopnjo osnovne šole; 11.30 Naša pristna vina kje in kako; 12.00 Mikrofon v razredu; 12.40 Jugoslovanski pevci; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okenice; 14.30 Mladi pisci; 14.45 Odmevi iz Grčije; 15.00 Glasbeni popoldan za mladino; »Okuole ognjišča — pred studentem«, snopić prafic in muzike naših judij; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; Kulturni dogodki; Četrtekova srečanja; Priljubljeni motivi; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 25. aprila, ob: 8.00 Poročila; 8.20 Dobro jutro po naše; 9.00 Pesem, domovina, hočem ti zapet; 11.30 Osebna vozila danes; 12.00 Na goriškem valu; 12.30 Glasbena panorama; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba o odpornosti; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okenice; »Kje je napaka?« 14.30 Roman v nadaljevanjih — Rado Bednarič: »Beli grad — zakleti grad« — 1. del; Dramatizacija: Aleksij Pregarc; 15.10 Glasbeni popoldan za mladino; 17.00 Glasbeni trenutek doma in drugod; 18.00 Amaterski oder: »Življenje in smrt Vladimirja Gortana«, dramski prikaz, (Boris Mihalič) Izvaja Dramska skupina Slovenskega dijaškega doma v Trstu v avtorjevi režiji; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 26. aprila, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Radijski koncert; 11.30 Čoln — šport in razvedrilo; 12.00 »Nas anu zutr« — danes in jutri, oddaja o Reziji; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okenice; 14.30 Glasbeni popoldan za mladino; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: slovenski zbori na ploščah; Na goriškem valu (ponovitev); »V domu junakov«, radijska drama; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ■ Odgovorni urednik: Drago Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151

Škofovsko posvečenje v Ljubljani

V ljubljanski stolnici je bila na belo nedeljo, 13. t. m., slovesnost škofovskega posvečenja msgr. Alojza Suštarja, ki je bil prejšnji mesec imenovan za novega ljubljanskega nadškofa. Slovesnosti so se udeležili vsi slovenski škofje ter številni škofje iz ostalih jugoslovanskih republik. Prisotni so bili tudi goriški nadškof msgr. Cocolin, tržaški škof msgr. Bellomi in celovski škof msgr. Koestner, medtem ko je videmski nadškof poslal svojega zastopnika.

Slovesnost v nabito polni stolnici je vodil vatikanski pronuncij v Beogradu msgr. Cecchini, ki je tudi imel priložnostni govor. Spregovorila pa sta še ljubljanski pomožni škof msgr. Lenič in sam nadškof Suštar.

Celotni obred je potekal izredno slovesno. Pri petju sta sodelovala tudi znani slovenski tenorist Anton Dermota ter operna pevka sopranistka Vilma Bukovec.

Vstop v stolnico je bil iz razumljivih razlogov le z vabili, prisotna pa so bila od-

poslanstva vernikov iz vseh župnij ljubljanske nadškofije. Slovesnosti se je udeležila tudi uradna delegacija slovenske skupščine, slovenskega izvršnega sveta ter ljubljanske občine.

Msgr. Alojz Suštar, ki je 36 let svojega življenja prebil v tujini, kjer je zavzemal odgovorna mesta, in se je vrnil v domovino pred tremi leti, je v svoj škofovski grb dal napisati naslednje besede: »Božjo voljo spolnjevati«.

Slovesnosti se žal ni udeležil predhodnik msgr. Suštarja nadškof Jože Pogačnik,

Slovenska Prosvetna Zveza
Združenje Pevskih Zborov Primorske

prirejata

REVIJO PEVSKIH ZBOROV

PRIMORSKA POJE 80

Sodelujejo:

- Ženski zbor Tabor - Opčine
- Lovski zbor Dekani
- Ženski zbor Ljube Bratuž - Gorica
- Moški zbor Srečko Kumar - Repen
- Mešani zbor Lipa - Bazovica
- Mešani zbor Hrast - Doberdob
- Moški zbor Fran Venturini - Domjo
- Mešani zbor Anton Možina - Brje
- Mešani zbor France Bevk - Prvačina
- Komorni mešani zbor Nova Gorica
- Tržaški partizanski pevski zbor

v soboto, 19. aprila, ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu.

Predsednik Cossiga...

■ nadaljevanje s 1. strani

Jugoslavijo so dosegli takšno raven, je dejal predsednik vlade, da prihajajo v okviru teh odnosov do izraza ozračje, širina in globina, zaradi česar uživa Italija v mednarodnem merilu posebno priznanje, saj so ti odnosi tudi pomembni za ohranitev in utrditev miru na svetu. V zadnjih letih so se pospešili stiki tako na državni kot na deželni ravni in na drugih področjih. Za takšno politiko se bomo še dalje zavzemali, je nadaljeval predsednik vlade, in pri tem ugotovil, da so bile zadovoljive tudi izmenjave na obmejnem območju. V tej zvezi je Cossiga izrazil posebno zadovoljstvo, da je Italija, ki ima začasno predsedništvo v raznih organih Evropske gospodarske skupnosti, v zadnjih mesecih delovala tako, da se je lahko podpisala nova pogodba med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Jugoslavijo. V zvezi z odnosi z Avstrijo je Cossiga opozoril, da so ti odnosi zelo tesni in obojestransko koristni, a da jih je treba okrepiti tudi na politični ravni. V tej zvezi se italijanska vlada strinja z dunajsko vlado, da je treba čimprej ustvariti pogojužne Tirolce, uradno priznala, da se je zadovoljivo uredil spor med obema državama.

ki je iznenada umrl le nekaj dni po imenovanju novega nadškofa, potem ko je zaradi starosti odstopil. Na ureditev čaka zdaj v Sloveniji mariborska škofija, ki po smrti msgr. Držečnika še nima naslovnega škofa in jo že dalj časa vodi pomožni škof msgr. Vekoslav Grmič.

—o—

OPRAVIČUJEMO SE

Pisatelju Levu Deteli, avtorju uvodnika »Vstajenje kot osišče in središče življenja«, ki je bil objavljen v velikonočni številki našega lista, se opravičujemo, ker je bilo po pomoti izpuščeno njegovo ime. Prepričani smo, da nam tega spordrsljaja ni preveč hudo zameril.

Uredništvo

NEKAJ SE PREMIKA?

■ nadaljevanje s 1. strani

narodne manjšine rešiti v sporazumu z deželno Furlanijo - Julijsko krajino, kar bi moralo seveda biti nekaj povsem naravnega. Po drugi strani pa moramo ugotoviti, kako je predsednik deželne vlade smatral za potrebno v svojih programskih izjavah poudariti, da je za vprašanja narodnih manjšin pristojna država, kar more vzbujati vtis, kot da se deželna vlada tej problematiki izmika. Vsi pa dobro vemo, kako je s to zadevo, zaradi česar ne bi radi videli, da bi resne ovire k ureditvi naših življenjskih vprašanj ponovno prišle prav s te strani.

Če se zdaj vrnemo k izvajanjem predsednikov Cossiga in Comellija, nam takoj pade v oči trditev ministrskega predsednika, češ da je treba problematiko slovenske

Po uspešnem seminarju FUENS v Dragi

Kot so sredstva javnega obveščanja obširno poročala, je bil v Dragi pri Trstu letni seminar Mladinske komisije Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti, in sicer od Velikega ponedeljka zvečer do Velikega petka zjutraj. Seminar se je vršil prvič med Slovenci v Italiji. Mladinsko komisijo FUENS je v tem smislu povabila mladinska organizacija Slovenske skupnosti, ki je seminar tudi organizacijsko pripravila in izvedla.

Na letošnjem seminarju je sodelovalo devet manjšin: Nemci na Danskem, Danci v Nemčiji, Frizijci na Holandskem, Frizijci v Nemčiji, Nemci v Belgiji, Gradiščanski Hrvati iz Avstrije, koroški Slovenci, Francozi iz Doline Aoste in seveda Slovenci iz Furlanije - Julijske krajine. Pismeno so se opravičili Furlani, predstavniki nemško govoreče skupnosti Walser iz Doline Aosta in Južni Tirolci. Svojo odsotnost so opravičili tudi predstavniki Italijanov iz Istre, predavatelj iz Ljubljane, ki bi moral prikazati manjšinsko stvarnost v Jugoslaviji, in opazovalec iz vodstva Zveze socialistične mladine Slovenije, s katerimi je bilo že pred časom domenjeno, da pridejo.

Seminar je uspel zelo dobro, saj so udeleženci odnesli veliko vtisov in spoznanj o položaju Slovencev v Italiji, čemur so bili posvečeni razgovori, številna srečanja z javnimi in kulturnimi delavci in obiski ustanov ter krajev, predavanja deželnega svetovalca dr. Štoke in predvajanje dokumentarnih diapozitivov. Udeleženci so tudi sprejeli posebno resolucijo v podporo globalne zaščite Slovencev v Italiji.

Novost letošnjega seminarja je bila v tem, da je bila določena skupna tema razpravljanja, tako da so bila poročila o položaju posameznih manjšin v glavnem uglasena na to temo. Šlo je za odnose med večino in manjšino ter za problem, kako informirati večino o problemih manjšine. To vprašanje je strokovno zelo temeljito obdelal sociolog dr. Susič, poročali pa so predstavniki vseh prisotnih delegacij. Odobrene so bile tudi tri resolucije, ki se nanaša-

jo na pravico po boljših sredstvih javnega obveščanja na Koroškem, med Danci v Zahodni Nemčiji in med Frizijci ravno tako v Zahodni Nemčiji.

Med potekom seminarja je bil tudi redni občni zbor, na katerem je bil obnovljen del vodstva mladinske komisije FUENS, ki ga tako sestavljajo: gradiščanski Hrvat Jurica Čenar - predsednik, član naše manjšine Ivo Jevnikar in predstavnik Dancov v Nemčiji Heinrich Schulz - podpredsednika, Nemec iz Belgije Gered Henkes - tajnik.

Seminar se je odvijal v odličnem vzdušju, za kar so med drugim poskrbeli nastopajoči na obeh kulturnih večerih: Tržaški mladinski pevski zbor pod vodstvom Tomaža Simčiča, Kvintet Klasiki in Trio Mavrica na nastopu v Dragi ter ansambel Hlede v Steverjanu.

Naj ob koncu omenimo, da sodelovanje Slovencev iz naše dežele v medmanjšinskih organizacijah spada že v tradicijo naše manjšine. Saj je pred vojno vodil najpomembnejšo manjšinsko zvezo v Evropi dr. Josip Vilfan, o čemer je danes zanimivo brati njegova pisma sinu, ki jih objavlja revija Dan. Po vojni se je iz Italije najprej vključila v novo manjšinsko orga-

nizacijo — Federalistično unijo evropskih narodnostnih skupnosti, ki je nastala leta 1949 — takratna Slovenska katoliška skupnost iz Trsta. Ohranjen je namreč dopis takratnega tajnika Petra Šorlija pokojnemu glavnemu tajniku FUENS Povlu Skadegardu na Danskem iz leta 1957; v njem je naznanjen pristop k manjšinski zvezi. Pozneje je postala članica FUENS Slovenska demokratska zveza. V tistih letih so začeli sodelovati na seminarjih FUENS tudi mladinski predstavniki. Dolgo let je bil član mladinske komisije FUENS Slovenski kulturni klub iz Trsta. Pred leti je članstvo v FUENS in v njegovi mladinski komisiji prešlo na slovensko stranko — Slovensko skupnost, kar vzbuja upanje, da se bo slovenska prisotnost v medmanjšinskih organizacijah povečala. Pri tem pa je treba omeniti, da je za odrasle člane FUENS bil že napovedan redni kongres med Slovenci, v Gorici leta 1966, a ga je italijanska vlada s formalnimi razlogi preprečila.

Posebno poročilo bi seveda zahtevala prisotnost Slovencev v združenju AIDLCM, ki je sicer mlajše. Podpredsednik je namreč naš rojak, pisatelj Boris Pahor. Profesor Samo Pahor pa je tajnik italijanske sekcije združenja. Ta »federalni odbor« je ravno tako kot mladinska komisija FUENS imel svoje zasedanje v velikonočnem času, in sicer med Albanci na Siciliji.

i.j.

Umrli Franček Križnik

Zahodno od Münchna je 28. aprila prišlo do hude prometne nesreče, med katero sta izgubila življenje znani slovenski duhovnik, teolog in filozof Franček Križnik ter bogoslovec Martin Kastelic. Peljala sta se z avtomobilom, v katerega se je silovito zaletel s svojim avtomobilom neki Nemec. Oba pokojnika so odpeljali v domovino ter so ju pokopali v rojstnih krajih, to je Frančka Križnika na Štajerskem v Šmarjah pri Jelšah ter Martina Kastelica na Dolenjskem v Ždinji vasi.

Franček Križnik se je rodil v Šmarjah pri Jelšah 17. julija 1944. Kulturno je bil aktiven že kot študent v Ljubljani ter se

je oglašal v glasilu »Tribuna«. Po končani gimnaziji je v letih 1966-1969 študiral teologijo na Germaniku v Rimu, nato pa na teološki fakulteti v Münchnu v Nemčiji filozofijo, posebno marksizem. V duhovnika je bil posvečen 29. junija 1971 v Mariboru.

Bil je izredno aktiven kot predavatelj in publicist. Lani je postal urednik pri verskem listu »Družina« v Ljubljani. List je poživil s članki iz najrazličnejših področij ter je tudi dal pobudo za znano prilogo »Znamenja in klicaji«. K sodelovanju je pritegnil najuglednejše slovenske duhovnike.

Bil je izredno družaben ter je imel veliko prijateljev tako v Sloveniji kakor tudi v zamejstvu in v Nemčiji, kjer je prav te dni zaključeval študije za doktorat iz filozofije.

V Trstu je večkrat nastopil, in sicer najprej na študijskih dneh »Draga« leta 1976 s temo »Marksizem in svoboda«. Večje število predavanj je imel tudi za mlade tako v Trstu, kot na seminarju Slovenskega kulturnega kluba v Beli Peči. Pravkar izhaja v tržaški reviji »Zaliv« njegova razprava v nadaljevanjih o leninizmu in stalinizmu. Imel je veliko znanja in dokumentarnega zgodovinskega gradiva, ker se je zadnja leta posvetil predvsem študiju in raziskovanju novejših slovenske zgodovine.

—o—

DRUŠTVO SLOVENSKIH IZOBRAŽENCEV
v Trstu, Donizettijeva 3
vabi na predavanje
CERKEV V LATINSKI AMERIKI
NEKDAJ IN DANES

Predaval bo prof. Mirko RIJAVEC
v ponedeljek, 21. aprila, ob 20.15

Predavanje dr. E. Susiča na seminarju v Dragi

Literarna nagrada Vstajenje 1979

Komisija literarne nagrade VSTAJENJE, ki jo sestavljajo prof. Zorko Harej, prof. Martin Jevnikar, ravnatelj dr. Anton Kacin, pesnica Ljubka Šorli in prof. Zora Tavčar, se je sestala dne 2. aprila 1980 v Trstu in podelila literarno nagrado VSTAJENJE za leto 1979 Francu Jezi za življenjsko delo ob knjigi Nevidna meja, ki je izšla pred božičem pri Goriški Mohorjevi družbi.

Komisija je takole utemeljila svojo odločitev: Franc Jeza goji vsa leta v Trstu (od 1948) poleg drugega tudi čisto literaturo in njegove povesti in novele so izhajale v zamejskih revijah, listih in knjigah. Tako so izšle v Pastirčku štiri dobre mladinske povesti, v Novem listu roman iz znanstvene fantastike iz bodočnosti Povratek iz vesolja (1961-62), v Mladiki in 1967 pri Celovski Mohorjevi družbi zgodovinska povest Moč ljubezni, njegova drama Zadeva je končana pa je dobila prvo nagrado Radia Trst A.

V knjigi Nevidna meja, ki ima podnaslov »povest iz daljne prihodnosti in druge fantastične zgodbe«, obsega naslovno povest in osem krajših zgodb. V vseh ga zanima predvsem človekova psihologija in njegov medčloveški odnos v izrednih razmerah, ki jih podaja stvarno in brez pretirane fantastičnosti. S knjigo je pomnožil skromno tovrstno slovensko literaturo.

Denar za nagrado je podelila Kmečka in obrtniška posojilnica na Opčinah.

Pisatelju so nagrado izročili v ponedeljek v Peterlinovi dvorani v Donizettijevi ulici v Trstu. Na slovesnosti je prof. Martin Jevnikar spomnil na 17-letni razvoj nagrade, ki so jo prvič podelili leta 1963, nakar je razčlenil Jezova literarna dela. Nekaj odlomkov iz zadnje knjige »Nevidna meja« je prebral Livij Valenčič, inž. Milan Sosič pa je kot predsednik openske Hranilnice izročil nagrado. Francu Jezi za lepo priznanje iskreno čestita tudi naš list.

Kovboj za stavnim strojem

Tik pred Veliko nočjo je umrl v tržaški bolnišnici vsemu slovenskemu Trstu, ki ima opraviti s tiskom, znani in priljubljeni stavec Alojz (Gigi) Pegan, star komaj 67 let.

Vsi, ki smo ga poznali, smo ga cenili ne samo zaradi njegovega strokovnega znanja, ampak tudi zaradi njegovih človeških odlik. Bil je zaveden demokrat v pravem pomenu besede in Slovenec. V mladosti je obiskoval Ciril-Metodovo šolo pri Sv. Jakobu in je vedno z ljubeznijo govoril o tedanjih svojih učiteljih, posebno o ravnatelju Coku.

Rad bi bil študiral naprej, toda skromne domače razmere — družina je bila delavska in ni ji bilo z rožcami postlano — mu tega niso dopustile. Moral je iti v uk za tiskarja. Dolga leta je delal pri »Edinosti« in o tistem času je vedno spet rad pripovedoval. Bil je prava zakladnica zgodovine in anekdot o »Edinosti« in o drugem predvojnem slovenskem tisku v Trstu in na Goriškem. Med drugim je stavil knjige Goriške Mohorjeve družbe in drugih založb pred vojno ter je intimno poznal ne le vse slovenske urednike oziroma časnikarje, ampak tudi vse avtorje tistega časa, z Bevkom ured. O takratnem slovenskem dogajanju v zvezi s slovenskim tiskom bi bil lahko nudil snov za nadvse zanimivo knjigo spominov. Žal se sam nikdar ni lotil pisanja, drugi pa tega niso mogli ali utegnili izkoristiti.

Enako dobro je seveda poznal vse tisto, kar se je nanašalo na zgodovino slovenskega tiska na Tržaškem po drugi svetovni vojni, med katero je doživel internacijo v Nemčiji. Prelil je v svinec črke nešteti slovenskih publikacij in listov. Dolga leta je stavil tudi »Novi list«. Delovni odnosi s časnikarji pa so se vedno razvili v prave prijateljske odnose. Uredniki so ga cenili ne samo zaradi njegove strokovne sposobnosti in korektnosti, ampak tudi zaradi njegovega ogromnega znanja, saj je bil pravi strokovnjak v literaturi, zgodovini, umet-

(Dalje na 8. strani)

JADRAN V C LIGI

V soboto, 12. t.m. smo bili priča enemu največjih uspehov zamejske košarke oziroma našega športa sploh, saj se je košarkarska ekipa Jadrana po samo enem letu tekmovanja v D ligi prebila v C ligo.

Kaj pravzaprav pomeni ta uspeh za našo manjšinsko športno politiko? Če trdimo, da je to naš največji uspeh, nočemo s tem zmanjševati izrednih dosežkov posameznikov ali ekip manj uveljavljenih športov, kjer smo in še večkrat segamo tudi po državnih naslovih (namizni tenis, izredni dosežki nekaterih naših atletov itd.); hočemo pa pravilno vrednotiti ta uspeh ene najbolj razširjenih športnih panog, ki je v naglem vzponu. Tokrat je torej šlo za košarkarsko ekipo, ki ni le sad nekaj nadarjenih športnikov, ampak sad večletnega dela, ki zajema izredno veliko število mladincev, to se pravi uspeh množične športne panoge, kjer lahko zmaga le ekipa, ne pa posameznik. To torej pomeni, da poleg velikega števila športnikov, ki redno trenirajo, imamo že tudi zadovoljiv košarkarski vzgojni kader, ki smo si ga ustvarili v razmeroma kratkem času in v nevzdržnih, zlasti finančnih pogojih. To je prvi razlog, ki nas navdaja z upanjem in nas prepričuje, da lahko z zadovoljstvom gledamo v bodočnost naše košarke, saj je sedanja ekipa izredno mlada in za njo je že cela truma mlajših, ki si nabirajo izkušenj in komaj čakajo, da bi dobili mesto v košarkarski zamejski »reprezentančni« ekipi.

Zakaj reprezentanca med navednica-mi? To je po našem mnenju drugi in morda še važnejši uspeh, ki ga je Jadran dosegel. Spomnimo se le, kako je prišlo do tega združenja. Po dolgoletnih diskusijah med našimi športnimi delavci, po več ali manj občutenih krizah po raznih društvih, potem ko si nismo še popolnoma razčistili pojmov o športni politiki našega Združenja in sploh o najprimernejših prijemih za rast in utrditev športa, se je ustanovila ekipa Jadrana, ki naj zbira pod isto zastavo vse najboljše slovenske košarkarje, da

bi lahko igrali tudi v kvalitetnejših prvenstvih v slovenski ekipi. Društvi Kontovela in Poleta sta takoj pravilno ocenili pobudo in prav igralci in člani teh društev so še danes nosilni temelji tega društva. Po lanskoletnem izrednem uspehu iste ekipe, ki je skupno z neprimerno bogatejšim in izkušenejšim Hurlinghamom prišla do pokrajinskega finala med mladinci in nekaj dni zatem osvojila promocijsko prvenstvo in si na kvalifikacijah zaslužila napredovanje v D ligo, je Jadran pridobival vsak dan več privrženцев in nujno je bilo, da se je tudi formalno ustanovil. Temelji za neko skupno športno politiko so torej bili postavljeni in upamo si trditi, da so danes izredno trdni, saj se skoro vsa naša društva, ali posamezni atleti društev strinjajo s to politiko in pristopajo zraven. Na žalost (vsaj za nas) pa vsi med nami ne mislijo tako in še vedno vztrajajo pri nekem izolacio-

(dalje na 6. strani)

Vabilo na redni letni občni zbor

KMEČKE IN OBRTHNE HRANILNICE IN POSOJILNICE V NABREŽINI

zadruge z neomejenim jamstvom s sedežem v Nabrežini - Center 106.

Vabimo člane, da se udeležijo občnega zbora, ki bo v prvem sklicanju dne 19. aprila 1980 ob 8. uri na sedežu PD Igo Gruden, Nabrežina 89 in v drugem sklicanju z vsakoštevilno prisotnostjo v nedeljo, 20. aprila 1980, ob 9. uri vedno na zgoraj navedenem sedežu s sledečim

DNEVNIM REDOM

1. Poročilo upravnega sveta;
2. Poročilo nadzornega odbora;
3. Razprava, glasovanje za odobritev obračuna, poročil in predloga o delitvi dobička;
4. Volitve upraviteljev, katerim zapade mandat;
5. Določitev zneska, ki ga morajo doplačati novi člani ob sprejemu v zadrugo;
6. Določitev najvišjega zneska posojil, ki se sme dati posameznim prosilcem;
7. Razno.

Nabrežina, 26. marca 1980

Člani si lahko ogledajo obračun in poročilo o obračunu na sedežu zadruge.

Upravni svet

Zavrtnjen člen o uporabi slovenskega jezika

Ob predstavitvi novega pravilnika, ki bo urejal delovanje rajonskih svetov na podlagi državnega zakona 278 (8.4.1976), smo zapisali, da je bil v občinskem svetu sprejet tudi člen, po katerem imajo slovenski izvoljeni predstavniki pravico, da se poslužujejo na sejah in rajonskih skupščinah slovenskega jezika; v pravilniku ni sicer izrecno omenjen slovenski jezik, ampak »uporabni jezik«, vsi pa vemo, da gre za naš jezik. To nam potrjujejo tudi izkušnje zadnjih šestih let, odkar so bili rajonski sveti imenovani; zlasti v vaseh, ki so v glavnem slovenske (recimo Pevma-Stmaver-Oslavje in Standrež), je bilo vse poslovanje dvojezično in tudi na sejah se je govorilo v slovenskem jeziku. Ob odobritvi novega pravilnika je občinski svet potrdil to pravico, da se uporablja še drug jezik poleg italijanskega, čeprav se ni tudi tokrat rabil izraz »slovenski jezik«, kot je na primer zapisano v pravilniku tržaških rajonskih svetov. Vendar, tako v Trstu kot v Gorici, je pokrajinski nadzorni organ črtal člen o uporabi drugega jezika.

Ne vemo, kdo je v Trstu nastopil pri nadzornem organu, kar ni sicer bistveno: kar se tiče Gorice, pa smo lahko bolj točni. Najprej se je debata o tem vprašanju razvila že v občinskem svetu, kjer so neofašistični svetovalci oporekali temu členu in glasovali, kot je razumljivo, proti členu. Vendar to jim ni bilo dovolj; njihov svetovalec dr. Coana je poslal nadzornemu organu priziv in zahteval, da se črta člen, ki govori o uporabi »drugega« jezika, češ da občina nima nobene pristojnosti, da postavlja

katerekoli norme na tem področju in da je za to pristojna rimska vlada. Stvar pa se ni tu zaključila, posegla je višja oblast. Goriška prefektura je namreč poslala nadzornemu organu »priporočilo«, naj razveljavi člen pravilnika rajonskih svetov o rabi jezika, ki ne bi bil italijanski, ker da ni za to ustreznih zakonskih določil. Verjetno je bil ta poseg odločilen: pokrajinski nadzorni odbor se je držal »navodila« goriškega prefekta, ki je poslal podobno »navodilo« tudi goriškemu županu, kot je ta

zatrnil na zadnji seji občinskega sveta. Naj med oklepajem povemo, da je goriška prefektura že večkrat posegla pri krajevnih upravah (na primer v Števerjanu ali v Doberdolu) z zahtevo, naj se v uradnih aktih uporablja samo italijanski, ker da je edini uradni jezik v Italiji. Jasno je torej, da je uradnim krogom slovenski jezik še vedno trn v peti; še bolj pa je jasno, da Slovenci potrebujemo zaščitni zakon, ki naj bi urejal tudi to vprašanje. Slovenski svetovalci v goriškem občinskem svetu so zahtevali, da se člen v pravilniku rajonskih svetov potrdi, svetovalca SSK pa sta poslala goriškemu prefektu protestno pismo. Verjetno se bodo slovenski predstavniki v rajonskih svetih še vedno posluževali slovenskega jezika, kot so se ga doslej.

Iz delovanja števerjanskega občinskega sveta

V petek, 28. marca, se je sestal števerjanski občinski svet in razpravljal predvsem o novem načrtu za dograditev osnovne šole s celodnevним poukom. Ta načrt je bil potreben, ker je dežela dodelila svoj čas občini vsoto 300 milijonov lir iz sklada za potresna področja. Svetovalci so soglasno načrt odobrili, in upamo, da se bodo v kratkem začela dela za dokončno ureditev omenjene stavbe.

Občinski može so nato razpravljali o pristojbini za občinske oglase, obnovili pogodbo za zdravniško-psihološki pregled otrok ter potrdili nekatere sklepe ožjega odbora. Porabili bodo vsoto 12 milijonov lir za dograditev ceste Grojna - Aščevi. Svet je nato pooblastil župana, da zaprosi deželno upravo za nadaljnje financiranje javnih ter privatnih del, in to vedno v smislu zakona 63 z dne 23/12/1977 za

potresna področja. Še vedno namreč niso bila zadosti financirana razna dela tako v privatnem kot javnem sektorju. Zato je tudi tale sklep bil sprejet soglasno.

Nato je tekla razprava o občinskem proračunu za leto 1980, in iz podatkov, ki jih imamo na razpolago, bo presegal 720 milijonov lir. Ponovna razprava in dokončno glasovanje pa bo na prihodnji seji. Tako so sklenili upravitelji. Zato so odpadle tudi nekatere točke dnevnega reda, ker je potrebno, da se definitivno sprejme najprej občinski proračun, in nato šele sklep o nagradi županu, podžupanu, odbornikom in svetovalcem, kakor določa deželni zakon št. 65 z dne 26/11/1979.

Kar se tiče deželnega predloga, da bi se občina eventuelno izrekla o nadaljnjem upravljanju vseh del, ki se tičejo obnove po potresu, je svet bil mnenja, da občina obdrži še naprej to skrb, ker bodo tako dosegli zagotovo boljše uspehe. Zato je svet dal deželi negativno mnenje.

Druga seja je bila v torek, 8. aprila, na kateri je bil sprejet proračun za leto 1980. Predhodno je župan Stanislav Klanjšček poročal o stanju glede financiranja nekaterih del v občini s strani dežele v smislu zakonov za potresna področja, in o srečanju s predstavniki manjšin v Evropi, ko so bili na obisku v Števerjanu in kjer jih je sprejel župan z odborniki v prenovljenih prostorih županstva.

Proračun števerjanske občine za tekoče leto znaša 736 milijonov lir, kar je 20,75% več od lanskega in najvišja možna mera, določena po zakonu. Proračun je bil soglasno sprejet in so ga potrdili svetovalci SSK (predstavniki manjšinske liste niso bili prisotni na seji). Po končani debati so svetovalci odobrili honorar za župana, podžupana in sejnino odbornikom ter svetovalcem in sicer z najvišjo kvoto, ki jo zakon predvideva, v smislu deželnega zakona št. 65 z dne 26.1.1979. Svet je nato razpravljal o dovoljenju občinskim uslužbencem, da lahko opravljajo tudi nadurno delo, nato je še odobril načrt za trgovsko mrežo v občini in stroške za prevoz otrok v zadnjih treh šolskih letih.

—O—

Slovensko Stalno Gledališče v Trstu

Gostovanje gledališča »Komedijska« iz Zagreba

IVO TIJARDOVIČ

SPLITSKI AKVAREL

V četrtek, 17. aprila, ob 16. uri; v petek, 18. aprila ob 20.30; v nedeljo, 20. aprila ob 16. uri.

Vstopnice so v prodaji vsak dan, razen v nedeljo, od 10. do 14. ure in eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma.

Tiskovna konferenca na goriškem županstvu

Lansko leto je začela z delom tudi komisija časnika iz Gorice in Nove Gorice in ta krat je bil sprejet dogovor, naj bi župana organizirala tiskovno konferenco o medsebojnem sodelovanju. Konferenca je bila tako sklicana prejšnjo sredo (9. aprila) na goriškem županstvu; bili so prisotni časnika iz obeh mest. Naj takoj ob začetku povemo, da je bilo srečanje zanimivo in potrebno, ker tudi podobne pobude spadajo v okvir nujnih in dobrososedskih odnosov, v prvi vrsti pa zato, ker je dolžnost nas vseh, da se bolje spoznamo in skupno ugotovimo, katere so oblike, da se sodelovanje med mestoma poživimo in okrepi, kar pa je predvsem v korist obmejnega prebivalstva. Zavedati se pač moramo, da je bodočnost odvisna od nas vseh, ki tu ob meji živimo in ustvarjamo; če smo se odločili za to politiko, in marsikdo ne zna pravilno ocenjevati njene važnosti, potem je treba po tej poti naprej; to moramo stalno poudarjati in uresničevati, če ne čemo, da bo naša meja odprta samo na papirju.

Najprej je goriški župan De Simone orisal razne oblike sodelovanja med občinskima upravama in omenil izvajanje Osimskega sporazuma v goriški pokrajini; nadalje je poudaril, da se je sodelovanje začelo že pred podpisom omenjenega sporazuma in da se je s tem samo okrepilo, kar je v svojem uvodnem govoru potrdil tudi novogoriški predsednik Jože Šušmelj. Oba govornika sta nadalje nanizala vrsto že realiziranih del v obmejnem prostoru in nakazala razvoj izvajanj Osimskih sporazumov. Go-

vor je bil o odprtju novega mejnega prehoda v Štandrežu, o izgradnji ceste med goriškimi Brdi in Novo Gorico; precejšen del tiskovne konference je bil odmerjen vprašanjem, ki se tičejo avtocestnih povezav med našo pokrajino in Slovenijo, tudi glede na nedavni sporazum med EGS in Jugoslavijo in o možnosti financiranja teh nadvse pomembnih struktur. Kar se tiče cestnih povezav na jugoslovanski strani, je predsednik Šušmelj povedal, da bodo v prvem petletnem obdobju zgraditi odsek od Vrtojbe do Sela (približno 14 km), naslednji načrt pa predvideva izgradnjo odseka od Razdrtega do Podnanosa; praktično bosta oba odseka zgrajena v desetletnem obdobju. Časnikarji so potem postavili še vrsto vprašanj v zvezi z izkoriščanjem vod na Soči; župana sta obraziložila stališča, ki jih je osvojila mešana komisija za vodno gospodarstvo in podala vrsto zanimivih podatkov. Nadalje je bil govor o varstvu okolja s posebnim ozirom na onesnaževanje, oz. čiščenje voda in zraka; zlasti so se italijanski časnika zanimali, kako mislijo v Novi Gorici rešiti vprašanje odpadnih voda. Ob zaključku je še tekla beseda o medsebojnem gospodarskem sodelovanju, in sicer ne samo na trgovskem, temveč tudi industrijskem področju. To sodelovanje bo mogoče okrepiti tudi, če se bodo izkoristila določila nedavnega sporazuma EGS-Jugoslavija. Prisotni so na koncu poudarili potrebo po podobnih stikih, ki med drugim koristijo tudi izmenjavi podatkov in ustvarjanju čim popolnejše slike obmejnega prostora.

Nova pogodba med EGS in Jugoslavijo

(nadaljevanje s 1. strani)

Za Jugoslavijo je pogodbo podpisal zunanji minister Vrhovec. Rekel je, da pogajanja niso bila lahka, vendar je bil dialog vedno konstruktiven. Dosega začrtanih ciljev — je dodal minister — je zdaj odvisna od naše skupne volje. Za pogodbo sta po besedah jugoslovanskega zunanjega ministra značilni dve politični točki: spoštovanje popolne suverenosti in specifičnega položaja obeh strani ter dejstvo, da je sporazum v skladu z zaključno listino v Helsinkih in ima za cilj tudi ustvaritev novega gospodarskega reda v svetu.

Kaj pravzaprav vsebujejo podpisani dogovori med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Jugoslavijo? Gre za temeljni sporazum, ki je razdeljen na pet delov, in temu sporazumu so priloženi protokoli, več drugih prilog ter izmenjava nekaj pisem.

Prvi del sporazuma se nanaša na sodelovanje v industriji, kmetijstvu, energiji, tehnologiji, turizmu, zaščiti okolja, ribolovu, prevozi in infrastrukturi ter stikih med jadranskimi pristanišči. Omenjeno gospodarsko sodelovanje časovno ni omejeno, čeprav bo pogajanja treba nadaljevati, ker gre bolj za načelne določbe. Kooperacijske pogodbe bodo morale ratificirati v enem letu posamezne države članice Skupnosti in seveda tudi Jugoslavija.

Drugi del pogodbe je trgovinski sporazum. Ta bo veljal pet let, na kar bodo potrebna nova pogajanja. Cilj trgovinskega sporazuma je uravnoteženje izmenjav, ker je lani na primer imela Jugoslavija z Evropsko gospodarsko skupnostjo trgovinski primanjkljaj okrog tri milijarde dolarjev. Jugoslovanska podjetja bodo lahko izvažala v države Skupnosti brez carine in drugih omejitev nad 70 odstotkov industrijskih proizvodov. Izjemo tvorijo takoimenovani občutljivi izdelki, katerih sporazum navaja 29, ter tekstil, o katerem imata Jugoslavija in skupnost ločen dogovor že od leta 1977.

Nekoliko manjše olajšave je Jugoslavija dosegla glede izvoza kmetijskih pridelkov, ker mora Skupnost pač najprej ščititi lastne kmete. Namesto dosedanjih 13.000

ton telečjega mesa bo Jugoslavija odslej lahko izvažala na leto v skupnost 34.800 ton. Kakovostnih vin bo lahko izvozila 12 tisoč hektolitrov in slivovko 5.400 hektolitrov. O slivovki so se dolgo pogajali zaradi nasprotovanja Italije, ki se je bala konkurence proti njenemu žganju. Italijani so popustili dokazovanju, da bodo veliko slivovke popili stotisoči jugoslovanskih delavcev, ki so zaposleni v Zahodni Nemčiji in drugih državah Skupnosti. Italija je končno popustila tudi glede jugoslovanskega izvoza kakovostnega makedonskega tobaka vrste »Prilep«, katerega Italijani ne gojijo.

Socialni del pogodbe nudi novo zaščito jugoslovanskim delavcem, ki so zaposleni v Skupnosti. Izenačeni so gospodarsko in socialno z domačimi delavci, razen otroških doklad za svojce, ki živijo v domovini.

Preostala dva dela pogodbe obravnava finančne in prosto industrijske cone iz osimskih dogovorov med Italijo in Jugoslavijo.

Evropska banka za naložbe bo podelila Jugoslaviji v petih letih posojilo 230 milijard lir. Ta denar bo služil za razne jugoslovanske projekte ter so zgrešene govoriče, po katerih je namenjen zgolj avtomobilski cesti skozi Jugoslavijo do Grčije, ker bo ta cesta stala več milijard dolarjev.

Enako so netočne razne govoriče o prosti industrijski coni iz osimskih dogovorov. Osimski dogovori so v novi pogodbi med Skupnostjo in Jugoslavijo omenjeni večkrat ter tehnično zlasti v takoimenovani Skupni izjavi, katero vsebuje protokol 3. Skupnost in Jugoslavija se bosta trudili za razvoj cone, vendar proizvodi iz cone — kot je povedal jugoslovanskemu tisku sam podpredsednik izvršnega odbora Skupnosti Haferkamp — ne bodo izenačeni s proizvodi držav Skupnosti, pač pa bodo imeli nekoliko večje olajšave pri izvozu v Skupnost kot jugoslovanski proizvodi. Slednje je posledica dejstva, da se bosta skušali tako Skupnost kot Jugoslavija zanje odreči raznim zaščitnim določbam razen v primerih motenj na tržišču.

Velikega pomena za Jugoslavijo je dej-

stvo, da je v novi pogodbi ohranila status države v razvoju, ki imajo posebne olajšave za izvoz v Skupnost. Trgovinske določbe bodo pričele veljati že 1. julija letos. Glede obmejne trgovine pa pogodba ne prinaša nobenih novosti ter morata za izboljšanje skrbeti rimska in beograjska vlada.

Izvajanje pogodbe bo nadzoroval mešani Svet za sodelovanje. Poleg tega bo Evropska gospodarska skupnost pred jesenjo odprla v Beogradu svoj urad.

E. V.

—o—

Jadran v Cligi

(nadaljevanje s 4. strani)

nizmu oz. karizmatičnem prvorazredništvu. Kolikor nam je znano, tega igralci sami ne čutijo, ampak je to stališče nekaterih športnih voditeljev. Modro bi bilo, da bi vsi odgovorni sedli za skupno mizo in brez ljubosumnosti skušali priti do skupnih rešitev, ki bi zadovoljevale vse ter bi predvsem bile v resnično korist celotne manjšine. Brezpotrebno je trošenje energij in sredstev, če za ekipo sestavljeno iz po večini »starejših« igralcev, ki sicer uspešno nastopa v prestižni ligi, ni naraščaja. Te energije in sredstva bi bolje potrošili v skupne namene. ZSSDI naj na bližnjem posvetovanju ali izrednem obnem zboru, ko se bo po vsej verjetnosti volilo nov odbor, začne razpravo o teh problemih, saj je prav to eden ključnih namenov.

Mi smo bili vedno zagovorniki skupne športne politike in naš list se je o tem večkrat nedvoumno izrekel, ker vidimo v športu, ki je res naš in združuje velik del naše mladine, eno najboljših orožij proti potujčevanju ter tisto sredstvo, ki vlije športniku samozavesti in ponosa. Zamejski šport je last vseh zavednih zamejskih Slovencev, saj je še edino področje, kjer ni strankarskih razlik. Zato je dolžnost vseh, zlasti slovenskih politikov in gospodarstvenikov tu in onstran meje, da ga podpiramo zlasti tam, kjer zajema širše plasti mladine in ko teži po združevanju in enotnosti.

Jadran naj nam bo zgled, saj njegovi uspehi in izredno število navijačev, ki si jih je nabral, kažejo na pravilnost izbire. Bravo Jadran!

n

880-1980 Sveti Metod tretjič v Rimu: prva ali tretja slovenska metropolija?

Današnja tretja slovenska metropolija v Ljubljani obsega tri škofije, poleg ljubljanske nadškofije še mariborsko in škofijo v Kopru, ki se je pred kratkim oblovala iz jugoslovanskega de'a goriške nadškofije in tržaško-koperske škofije ter dela reške (sedaj nadškofije), ki je spadal pod republiko Slovenijo. Obsega torej vse ozemlje današnje jugoslovanske republike Slovenije.

Stem pa vprašanje dušnega pastirstva Slovencev v domovini še zdaleč ni rešeno, obstaja problem ustrezne dušnopastirske oskrbe Slovencev v zamejstvu, to je v Avstriji (Koroška oz. krška ali celovška škofija), v Italiji (Primorska oz. goriška in videmska nadškofija ter tržaška škofija), in na Madžarskem (Porabje, škofija Szombathely). Doslej je bilo to vprašanje prepuščeno zgolj razumevanju ali nerazumevanju pristojnega škofa. Od časov po

prvi svetovni vojni pa do danes je največkrat prevladovalo nerazumevanje, pogojeno oziroma opravičljivo delno zaradi pritiska političnih režimov, fašizma, nacizma, tudi na Cerkev, še večkrat pa ne. Na Koroškem je vsa povojna leta nemoteno izvrševal birokratski in psihološki pritisk na slovenske duhovnike in vernike generalni vikar Kardas, vse tja do sedemdesetih let. Vse breme verskega in narodnostnega dela, pritisk nemškonalnih organizacij, šikaniranje itd. je moral prenašati slovenski duhovnik. Znani zakon iz leta 1959, s katerim je bila odpravljena dvojezična šola na Koroškem, slovenskim otrokom ni zagotovil niti verouka v materinem jeziku, kar bi dunajska vlada bila pripravljena dopustiti, toda celovška škofija je bila proti. Po koncilu se je sicer tudi na Koroškem začelo resno delo za izboljšanje vzdušja

nasproti slovenskim vernikom, vendar pa ga še vedno obremenjuje vsedline iz polpreteklih časov. Kot poseben organ za slovensko pastirstvo pri celovski škofiji obstaja slovenski dušnopastirski urad. Izhaja pa tudi cerkveni list, tednik »Nedelja«.

Na zamejskem Primorskem je obdobje po drugi vojni glede odnosa do slovenskih vernikov najbolj obremenjeno s sovražnim stališčem videmskega ordinariata nasproti slovenskemu prebivalstvu v Slovenski Benečiji pod nadškofofom Zaffaronom. Ta je sistematično nastavljal na slovenske beneške župnije furlanske duhovnike, ki niso znali slovenskega jezika ter so opravljali dušno oskrbo v italijanščini. Na Goriškem je bilo bo'je, toda slovenski verniki na območju Krmina le niso mogli dobiti slovenske nedeljske maše do sedemdesetega leta. Oni v Ronkih in okolici pa je nimajo še sedaj. Nasprotujoče stališče do slovenskih vernikov je obstajalo tudi v Trstu pod škofom Santinom. V zadnjih letih njegovega škofovanja je še posebej no odjeknilo dejstvo, da škofija ni dopustila službe

Sodobno kmetijstvo

Sodobni breskovi nasadi, oskrba in naprava

V bližnjih pridelovalnih območjih za breskve prevladujejo težje in vlažne zemlje s ponekod visokim nivojem podtalnice, poleg tega pa je zaradi obilnih letnih padavin oteženo hitro odtekanje vode. Gre pretežno za tla s slabimi fizikalno-kemičnimi lastnostmi, s slabo strukturo, posebno v nižjih plasteh, z nezadostno propustnostjo za vodo, in so slabo preksrbljena s humusom.

Ce hočemo saditi breskve, moramo tla izboljšati. Predvsem je treba zemljo zdraviti in parcele izoblikovati s padcem po širini in dolžini za odtekanje površinske vode, napraviti drenažni sistem za znižanje nivoja podtalnice, pripraviti mrežo odprtih odvodnih jarkov, izboljšati tla z zelenim gnojenjem in rigolati, v globljih normalnih zemljah do 80 ali 100 centimetrov, v plitvejših, težjih zemljah pa največ do 60 centimetrov. Ob rigolanju dodajamo organska gnojila in mineralna gnojila. Količina teh gnojil je odvisna od posebne analize.

Tako kot pri jablanah se gosta saditev uveljavlja tudi pri breskvah povsod po svetu pa tudi pri nas. Raziskave so usmerjene v iskanje novih sistemov, vzgojnih oblik, načinov rezi podlag in sort za čim večje zmanjšanje bujnosti dreves.

Za zdaj prevladujejo v proizvodnih nasadih enovrstni sistemi saditve, večvrstni, zelo gosti pa so v preizkušnji. Nasad z majhno gostoto ima do 500 dreves na hektar. Takšni so starejši nasadi s kotlasto ali palmetno vzgojno obliko in saditveno razdaljo štiri do pet metrov. Novejši nasadi srednje gostote imajo 500 do 900 dreves na hektar, nasadi z veliko gostoto pa celo več.

V raznih deželah so preizkusili naslednje vzgojne oblike za goste saditev: ZDA kotlasto 4,60 krat 3 metre, 725 dreves na hektar. Oblika je klasična, obseg krone drži v obsegu tri metre s klasično rezjo — piramidasto v obliki pahljače, razdalja je ista, ogrodje je podobno palmeti, le da ima pokončne veje. Letno rez izvajajo enkrat

do dvakrat z vrtnimi škarjami, da dobe sploščeno obliko. Pri zimski rezi vzgojijo osrednji podaljšek debla in po dve stranski veji vzdolž vrst.

— Dvovejno kotlasto krono v isti razdalji; vreteno, pilar z razdaljo v vrsti 2,75, 185, 0,90 m ter s 700, 1.200, 2.400 dreves na hektar, je brez ogrodnih vej. Stranske veje, skrajšane pri zeleni rezi, rodijo naslednje leto, nato jih po obiranju odrežejo popolnoma ali na čep.

— Belgijski špalir (marchand sistem). Sadike sade na razdalji 1,20 m (1.800) hektar, v vrsti so nagnjene pod kotom 45 stopinj. Varianta te oblike je, da sade dve sadiki na isto mesto v razdalji 2,40 metra in jih nagnejo narazen.

Od teh oblik sta dali največji skupni pridelek do petega leta starosti in v tretjem letu rodnosti pilar pri razdalji 0,90 m ter belgijski špalir.

Francozi dajejo prednost sistemu z dvema vejama, viličaste oblike 2,2 do 2,25 visoke in vretenastemu grmu s centralno osjo.

V Italiji je še vedno smotrna vzgojna oblika nepravilna palmeta v povprečni razdalji 4,5 m med vrstami 5 metrov v vrstah. Za nove nasade pa priporočajo vretenast grm, ki mu pravijo forma libera, svobodna oblika, s katero ustvarijo sadno stezo z ali brez armature. Medvrstna razdalja je 4-4,5 metra v vrsti 3-4 metre.

Glede na različne podlage in bujnost sort je izbor razdalje naslednji:

Podlaga	Razdalja med vrst.	Razdalja v vrsti	Število dreves
GF 677 breskov			
sejanec GF 43	4,50	3,0-4,00	740- 555
Damas 1869	4,00	2,5-3,00	1000- 833
S. Julien 655-2	4,00	2,0-2,25	1250-1000

HRANILNICA IN POSOJILNICA NA OPČINAH

vabi člane, da se udeležijo rednega občnega zbora, ki bo v prvem sklicanju dne 19. aprila 1980 ob 9. uri in v drugem sklicanju v NEDELJO, 20. APRILA 1980 ob 10. uri v dvorani Finžgarjevega doma, Narodna ulica št. 89, (zraven Hranilnice in Posojilnice) z naslednjim

DNEVNIM REDOM

1. Poročilo upravnega sveta, predložitev obračuna in predloga glede delitve prebitka;
2. Poročilo nadzornega odbora;
3. Razprava o poročilih;
4. Glasovanje za odobritev obračuna, poročil in predloga o delitvi dobička;
5. Volitve upraviteljev, katerim zapade mandat;
6. Določitev sejnine za upravitelje;
7. Določitev zneska, ki ga morajo doplačati novi člani ob sprejemu v zadrugo;
8. Določitev najvišjega zneska posojila, ki se sme dati posameznim prosilcem;
9. Razno.

Člani si lahko ogledajo obračun in poročilo o obračunu v tajništvu Hranilnice in posojilnice

Ker se predvideva, da se prvega sklicanja ne bo udeležilo zadostno število članov, Vas vabimo, da se **gotovo udeležite občnega zbora v drugem sklicanju, t.j. v nedeljo, 20. aprila 1980 ob 10. uri.**

Ce se kdo ne more udeležiti občnega zbora, prosimo, da pooblasti drugega člana. **VSAKDO MORA OB VSTOPU V DVORANO OBVEZNO IZROČITI VABILO!**

Upravni odbor

božje v slovenskem jeziku na spominski proslavi v Rižarni, dasi je bilo tu največ žrtev prav Slovencev. Tudi v teh primerih je breme dušnopastirskega in narodnega dela ležalo samo na žrtvi slovenskih duhovnikov. Danes imata goriška in tržaška škofija vsaka svojega vikarja za Slovence.

Ob teh razmerah in neprestani podrejenosti in zapostavljenosti slovenskih vernikov v zamejstvu, katerih verske potrebe so še danes po večini samo tolerirane, se vedno bolj kaže potreba po zastopstvu slovenskega dela vernikov po osebno-sti pri samem vrhu cerkvene hierarhije t.j. po možnem škofu. Naša slovenska javnost je bila dolej vse preveč vzgojena v samoodpovedi, ponižnosti in skromnosti, da bi na take možnosti pomislila oz. si upala pomisliti. Kje še, da bi se s svojimi dušnimi pastirji zedinila v takšni zahtevi! In vendar bi bilo nekaj povsem normalnega imeti naslovnega škofa za slovenske vernike v Celovcu ter enega za Gorico, Videm in Trst. Mogoče tudi na Madžarskem, obstajajo namreč škofije npr. na Švedskem, ki imajo le kakih pet tisoč katolič-

nov. Vse je seveda odvisno samo od krajevnih škofov in njihov soglasja.

Pred nekaj leti je bila prav v »Novem listu« že objavljena podobna zahteva, vendar pa s cerkvenopravno nemogočo obliko: da naj bi bili taki pomožni škofje v zamejstvu podrejeni — ljubljanskemu nadškofu. Objavila jo je neka mladinska skupina iz Slovenije. Toda kakšna oblika ji je nadelala pečat neresnosti, tako da je vzbudila pri odgovornih skorajda pomilovanje, čeprav je njeno jedro povsem smiselno. Koliko je stvar odvisna samo od pravilne utemeljitve in prepričljivosti!

Možnost ustanavljanja zaokroženih dušnopastirskih območij, kar je odprl zadnji koncil, samo še utrjuje potrebo po slovenskih naslovnih škofih v zamejstvu oz. možnost njenega uresničenja. Vprašanje pa je, koliko bomo v naši zavesti premagali majhnostne občutke in takšen cilj čim bolj enotno zasnovali. Če bo ostajalo vse pri staram, potem bo vse poudarjanje »slovanskosti« sedanjega papeža samo nepotrebna evforija, ki naj bi nekoliko ogrela verska čustva slovenskih ljudi, v bi-

stvu pa se neustrezne razmere slovenskega dušnega pastirstva ne bi v ničemer spremenile. Po sto letih zapostavljanja, odkar je jezikovna sestavina postala najvidnejši znak življenja in čustvovanja nekega naroda in njegovih pripadnikov, po vseh teh letih zapostavljanja slovenskega jezika, kulture in naroda s Cerkevne strani, bi bil končno čas, da se takšne neustrezne razmere dokončno odpravijo in zamenjajo z najbolj primernimi in pravičnimi oblikami dušnega pastirstva ne le v bazi, ampak tudi v hierarhiji. V nasprotnem primeru bo težko zaustaviti nadaljnje odtujevanje slovenskih ljudi veri in Cerkvi, kljub »slovanskemu« papežu. Verska odtujenost slovenskih ljudi v Trstu in na Krasu npr. ni v prvi vrsti posledica liberalne propagande nekdanje »Edinosti«, ampak predvsem posledica razočaranja nad neustreznim stališčem Vatikana v času fašizma, ki ga ne more opravičiti samo dejstvo, da se dopušča manjše zlo, zato da se prepreči večje. Tudi iz polpretekle zgodovine se je treba učiti!

KONEC

KNUT HAMSUN

POTEPUHI

OOOO Poslovenil Oton Župančič OOOOOOOOO 92 OOOO

Edevartu se je upirala misel, da bi štacuno še bolj opremil, in rekel je: »Tudi denarja nimava.«

»Denarja?«

»Nekaj drobiža, čisto brez vsega vendar ne moreva biti. Naj nama pride kakšna ženska s tolarskim bankovcem, ki bi ga morala zdrobiti, lepa bi stala pred njo. Drobiža morava imeti.«

»To morava nekako ukreniti,« je odgovoril Avgust.

Da, Avgust tudi ni imel nič pri temu, da bi šel zopet krošnjari, nasprotno, že sam je na to mislil, to delo je bilo zopet nekaj novega, potepuško življenje je klicalo. Naslednji dan je rekel Edevartu: »Zdaj si hoče ta tepec Teodor tudi kupiti zlat prstan.«

»Beži no!«

»Rekel mi je.«

Edevart začuden: »Ti pa nimaš zatega prstana?«

Imam ga, imam,« je odgovoril Avgust. »Ti tega ne razumeš, zato ker nisi posebno bistra glava, in nikoli nisi bil; ali lahko nama poskrbim drobiža, če mi hočeš nocoj to noč pomagati.«

Edevart je slutil tatvino in hudobijo in je majal z glavo.

»Ne smeš misliti, da bova prstan ukradla,« je rekel Avgust. »In ti boš sploh samo stal in pazil, ali kdo ne gre.«

»Ne vem, ali bi si upal iti s teboj,« je rekel Edevart neodločno.

»Tako, rajši zgineš v zalivu!«

Večer je bil lep in teman, ko sta krenila na pot. Avgust je nesel lopato in sekirico, s katero so v štacuni odpirali za boje. Edevart je šel molče za njim.

Šla sta po poti proti cerkvi, Avgust večinoma nekoliko spredaj, ves v ognju, s trdnim sklepom, hiš se je ogibal v velikem loku. »Kam greva?« je vprašal Edevart. »Ne smeva govoriti,« je odgovoril Avgust.

Hodila sta po priliki eno uro, čez vso ožjo srenjo, puščala za sabo kmetijo za kmetijo, skozi farovski gozd, in nato po farovških njivah. Avgust se je ustavil pri vratih na pokopališče in rekel tiho: »Tukaj stoj! Ako bi kdo prišel, stopi samo za menoj na pokopališče. Tja se nebo upal nihče za teboj. Ampak strašno hitro moraš iti in kakor plavati nad grobovi.«

To je božji rop, si je mislil Edevart, v cerkev hoče vlomiti, ali čemu mu bo lopata? Rekel je: »Bojim se, da hočeš vlomiti v cerkev.«

»Bedak!« je odgovoril Avgust. »Cerkev pustim, kakor je.«

»Na kaj pa misliš, te vprašam?«

Avgust kratko in trdo: »Molči! Vem kje leži, rušo odstranim in jo potem položim nazaj.«

»Kaj hočeš odpreti grob?«

»Tako je. Tam leži z mojim prstanom, debelim, zlatim prstanom, tri tolarje sem

dal zanj. Vem, na kateri roki in na katerem prstu ga ima, ne bo mi treba šele brodit.«

Edevartu je zagomazel mrz po hrbtu, in zašepetal je: »Tega pa vendar ne boš, Avgust!«

»Jezik za zobe, pa semkaj se postavi,« je zasikal Avgust v odgovor in šel.

Noč je bila temna, Edevart ni dosti videl, a poslušal je in slišal, kako meče Avgust z lopato prst, sicer ni bilo čuti glasu. Od kraja je bil ves nemiren in se je zdrznil vselej, kadar se mu je zazdelo, da sliši koga na poti. Vsekakor se udeležuje pregrešnega dejanja in moti grobni mir. Ko pa je mnilo četrte ure in pol ure in ura, je svobodneje dihal in je za nekaj časa celo sedel poleg vrat. Sredi teme je razločil nekaj še temnejšega, gomilo prsti, ki jo je Avgust izmetal. Nazadnje je zaslišal cvileč glas, to so bili najbrž žebli, ki so popustili, zdaj je Avgust odpiral rakev. Edevart se je ves napet dvignil in je stal.

(dalje)

Kovboj za stavnim...

(nadaljevanje s 4. strani)

nostni zgodovini in še na raznih drugih področjih. Evropsko in svetovno zgodovino je imel takorekoč v malem prstu in izredno se je zanimal za vse, kar je bilo v zvezi s slovensko zgodovino, zlasti najstarejšo, v kateri je bil resnično doma. Imel je veliko knjižnico in je rad posojal zgodovinska in druga dela prijateljem.

Nikoli pa niti za stavnim strojem ni zamrlo v njem hrepenenje po naravi, po potovanjih, po širnem svetu, po dogodivščinah. Posebno je ljubil knjige o dogodivščinah v svobodni naravi. Če bi se bil rodil v drugih časih, bi bil postal gotovo raziskovavec ali farmar-kovboj. Sanjari je o življenju na planjavah Divjega zahoda, o raziskovalnih vožnjah po mogočnih rekah, o življenju na svobodni zemlji. Imel je dušo kovboja, dušo, ki je ljubila svobodo, gozdove, polja in živali. Rad je hodil na dolge sprehode v naravo, tudi še zadnje leto, ko je že omagoval in ko je bila njegova stavnica v ulici Polonio že zaprta, ker zaradi ošibelosti ni mogel več delati.

Pogrešali te bomo, prijatelj Pegan, in ulica Polonio se nam zdi zdaj pusta brez tebe.

— Ben, Mihec, si zadovolen zdej, ke jemamo vlado koker treba? Ti, ke zmiri vse kritiziraš, moreš bet veseu, ke so vsi ministri pošteni jn tudi sposobni.

— Pej kaku znaš, de so glih zdej vsi ministri taku fejšť?

— Ma kej nisi slišau, de je sam precednik rakomandirau tistemi Cossigi, de more zbrat same poštene jn sposobne ledi. Jn šef nove vlade je dobu samo take. Ke če ne be bli pošteni, uni ne bi nanka podpisau. Kadar sm zvedu, de morejo bet vsi ministri pošteni jn sposobni, sm biu prouzaprrou u skrbeh zato ke sm si mislu: ki je dobu Cossiga tolko poštenih jn sposobnih ledi? Zatu ke za naredet eno vlado ni zadosti dobet ministre ma tudi tiste šotošegretarje. Jn teh je še več ku ministrov.

— Ma kolko je prouzaprrou teh ledi?

— Ja, ministrov je šestjndvajsti, tisteh šegretarjev pej šestjnpedeset.

— Pej zakej tolko?

— Zatu ke kašni ministri jemajo več dela jn kašni mejn. Kamer je mejn, je zadosti an šotošegretario, ma kamer je

dosti dela moresta bet dva, tri jn tudi štirje tašni šegretarioti. Jn u tej vladi sta dva več koker poprej.

— Morbet je šlo vse narobe, zatu ke sta mankala dva tašna šegretarjota?

— Jest tisto ne znam. Znam pej, de so se strašno pahali za dobet tašen šotošegretarjat. De so se teli pojest aden družga. Jn de jeh je zdej tolko tudi zastran tega ke je mogu Cossiga pošcat vse struje ...

— Kašne struje? Kej je tu?

— Znaš, u veliki stranki, ku je postavmo reč demokristjanska jn zdej tudi socialistična, jemajo nutre ku ane sorte posebne stranke u stranki. Tem strankam u stranki rečejo corrente, ke be blo po naše struja. Jn kadar nardijo vlado, je treba kontentirat tudi te struje. Jn če je velika struja, dobi več šotošegretarjev, če je majhna, pej mejn.

— Ma tu če reč, de je teh šotošegretarjev tolko, kolkor be jeh rade jemele tiste struje jn ne tolko, kolkor be jeh nucala ana vlada?

— E, Mihec, se vide, de se ne zastopeš na politiko. Ke vladat ni miga taku lahko, ku misleš ti. Je treba gledat, de so vsi zadovoljni, de vsak, ke je za stranko potreben, dobi svoje koritce.

— E, zastopem, zastopem. Ke be blo res čudno, de be se taku pahali za delat za narod. Je zraven všteto tudi koritce.

— Ma Mihec moj, kadaj si ti vidu, de be kašen delau za narod zastojn? Tu je strašno odgovorno delo jn zatu se plača.

— Znaš kej me je zdej padlo u glavo? Mi be se mogli potegavat, de be dobili anega šotošegretarjata za globalno zaščito Slovincou. Zatu tista zaščita ne pri de nikamer naprej. Jest se čudem, da naši voditelji niso še pogruntali, de nam manka en fejšť šotošegretarjo. Se ti ne zdi?